

Utjecaj uvođenja eura na cijene

Čuljak, Zvonimir

Undergraduate thesis / Završni rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Economics and Business / Sveučilište u Zagrebu, Ekonomski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:148:300093>

Rights / Prava: [Attribution-NonCommercial-ShareAlike 3.0 Unported/Imenovanje-Nekomercijalno-Dijeli pod istim uvjetima 3.0](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-10-13**

Repository / Repozitorij:

[REPEFZG - Digital Repository - Faculty of Economics & Business Zagreb](#)

Sveučilište u Zagrebu
Ekonomski fakultet
Preddiplomski stručni studij
Poslovna ekonomija – smjer Računovodstvo i financije

UTJECAJ UVOĐENJA EURA NA CIJENE

ZAVRŠNI RAD

Student: Zvonimir Čuljak

JMBAG: 0248061539

Mentor: Prof.dr.sc. Mirjana Čižmešija

Zagreb, kolovoz 2023.

Ime i prezime studenta/ice

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da je _____
(vrsta rada)

isključivo rezultat mog vlastitog rada koji se temelji na mojim istraživanjima i oslanja se na objavljenu literaturu, a što pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da nijedan dio rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz necitiranog rada, te da nijedan dio rada ne krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za bilo koji drugi rad u bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili obrazovnoj ustanovi.

Student/ica

U Zagrebu, _____

SADRŽAJ:

1.	UVOD	1
1.1.	Predmet i cilj rada.....	1
1.2.	Izvori podataka i metode prikupljanja	1
1.3.	Sadržaj i struktura rada	1
2.	STVARANJE I RAZVOJ MONETARNE UNIJE	2
2.1.	Razvoj monetarne unije	2
2.2.	Uvjeti pristupanja/ulaska u europsku monetarnu uniju	6
2.3.	Prednosti i nedostaci uvođenja eura	9
3.	EMPIRIJSKA PODLOGA ANALIZE UTJECAJA UTOĐENJA EURA NA CIJENE	13
4.	ZAKLJUČAK	29
	LITERATURA	30
	POPIS TABLICA.....	32
	POPIS GRAFIKONA	33

1. UVOD

Euro je danas valuta u 20 država Europske unije. To je valuta više od 340 milijuna građana EU i druga najvažnija valuta u svijetu. Uveden je 1. siječnja 1999. godine. Iako uvođenje eura, a takva su bila i očekivanja, nije trebao imati nikakvog utjecaja na razinu cijena, građani država eurozone vjeruju da je prelazak na euro izazvao znatan rast cijena. Prije prelaska na euro, tečajevi u državama koje su prelazile na euro su fiksirani i prijelaz na euro nije trebao imati gotovo nikakav utjecaj na cijene i na potrošače. Cijene su se možda mogle malo prilagoditi zbog nekakvih provizijskih naknada međutim to nije trebalo uzrokovati povećanje cijena. Hrvatska je uvela euro 01.01.2023. godine i percepcija je građana da se cijene od uvođenja eura svakim danom povećavaju. Kako je tema ovog rada „Utjecaj uvođenja eura na povećanje cijena“ isto će biti predstavljeno u nastavku rada.

1.1. Predmet i cilj rada

Predmet rada su potrošačke cijene u državama članicama eurozone nakon uvođenja eura. Cilj rada je istražiti i analizirati, temeljem dostupnih podataka, utjecaj uvođenja eura u odabranim državama članicama eurozone na povećanje potrošačkih cijena.

1.2. Izvori podataka i metode prikupljanja

Podaci korišteni za izradu završnog rada na temu "Utjecaj uvođenja eura na cijene" dobiveni su iz sekundarnih izvora te raznih domaćih i međunarodnih izvora. Riječ je o stručnim člancima vezanim uz temu završnog rada kao i raznim objavama na internetu.

1.3. Sadržaj i struktura rada

Rad se sastoji od četiri poglavlja.

U prvom, uvodnom poglavlju, predstavljen je predmet i cilj rada, izvori podataka i metode prikupljanja te sadržaj i struktura rada.

Stvaranje i razvoj monetarne unije, uvjeti pristupanja, odnosno ulaska u europsku monetarnu uniju te prednosti i nedostaci uvođenja eura predstavljeni su u drugom poglavlju.

Treće poglavlje analizira uvođenje eura i njegov utjecaj na cijene u odabranim državama Europske unije. Četvrto, zaključno poglavlje, sažima temu ovog rada.

2. STVARANJE I RAZVOJ MONETARNE UNIJE

Konstituiranje Ekonomske i monetarna unije (engl. *Economic and Monetary Union*, EMU) predstavlja važan korak u ekonomskoj integraciji EU. Europsko vijeće je u prosincu 1991. u nizozemskom Maastrichtu donijelo odluku o uspostavi ekonomske i monetarne unije, koja je kasnije postala dio Ugovora o Europskoj uniji (Ugovor iz Maastrichta). Ekonomska i monetarna unija predstavlja još jedan korak naprijed u procesu ekonomske integracije od osnutka Europske unije 1957. godine. Ekonomska integracija donosi veće koristi i unutarnju učinkovitost ukupnom gospodarstvu EU-a i gospodarstvima pojedinačnih država članica. Ovi ishodi nude mogućnost ekonomske stabilnosti, većeg rasta i više radnih mjesta, uz veće koristi za građane EU-a. Ekonomska i monetarna unija znači:¹

- „koordinaciju donošenja ekonomskih politika između država članica“,
- „koordinaciju fiskalne politike, osobito putem ograničenja državnog duga i deficita“,
- „neovisnu monetarnu politiku koju vodi Europska središnja banka (engl. *European Central Bank*, ECB)“,
- „jedinstvena pravila i nadzor financijskih institucija u europodručju“,
- „jedinstvenu valutu i europodručje.“

Uspostavljanjem carinske unije između država članica EU-a, uklonjene su barijere između država članica na tržištima roba i opskrbe. Međutim, carinska unija nije spriječila monetarne varijacije, koje su predstavljale barijere čak i veće od carina, a uglavnom zbog devalvacije i revalvacije valuta pojedinih država članica. Bez obzira na to deprecira li valuta države članice ili aprecira, kreditne transakcije između članica EU stvaraju rizike, a navedeni oblik prodaje je najčešći oblik prodaje unutar EU.² Europski monetarni sustav, odnosno Europska monetarna unija, osnovan je radi stabilizacije inflacije u državama članicama, sprječavanja velikih oscilacija tečajeva te poticanja međusobne robne razmjene.

2.1. Razvoj monetarne unije

U lipnju 1988. Europsko vijeće potvrdilo je cilj ekonomske i monetarne unije. Tadašnji predsjednik Europske komisije Jacques Delors imenovao je, ovlastio i predsjedavao odborom

¹ European Commission: What is the Economic and Monetary Union? (EMU), dostupno na: https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/economic-and-fiscal-policy-coordination/economic-and-monetary-union/what-economic-and-monetary-union-emu_en (05.08.2023.)

² Kandžija, V., Host, A.: Europski monetarni sustav, *Ekonomski pregled*, 52 (11-12), 1263-1282, 2001., dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/45168> (05.08.2023.)

koji je trebao proučiti i predložiti određene faze stvaranja ekonomske i monetarne unije. Odbor su činili tadašnji guverneri središnjih banaka Europske zajednice (EC): Alexandre Lamfalussy, tadašnji predsjednik Banke za međunarodna poravnanja (BIS), danski profesor ekonomije Niels Thygesen i tadašnji predsjednik Miguel Boyer iz Banco Exterior de España. Delorosovo izvješće predlaže ekonomsku i monetarnu uniju koja bi se trebala postići u tri odvojena, ali postupna koraka.³ Tablica 1. prikazuje faze razvoja ekonomske i monetarne unije.

Tablica 1.: Faze razvoja ekonomske i monetarne unije

<p>PRVA FAZA od 1. srpnja 1990. godine</p>	<ul style="list-style-type: none"> • potpuna sloboda za kapitalne transakcije • povećana suradnja između središnjih banaka • besplatno korištenje ECU-a (europska valutna jedinica, preteča eura) • poboljšanje ekonomske konvergencije
<p>DRUGA FAZA od 1. siječnja 1994. godine</p>	<ul style="list-style-type: none"> • osnivanje Europskog monetarnog instituta (engl. <i>European Monetary Institute</i>) • zabrana odobravanja kredita središnje banke • povećana koordinacija monetarnih politika • jačanje ekonomske konvergencije • proces koji vodi neovisnosti nacionalnih središnjih banaka treba biti dovršen najkasnije do datuma uspostave Europskog sustava središnjih banaka • pripremni radovi za treću fazu
<p>TREĆA FAZA od 1. siječnja 1999. godine</p>	<ul style="list-style-type: none"> • neopozivo određivanje tečaja • uvođenje eura • vođenje jedinstvene monetarne politike od strane Europskog sustava središnjih banaka • stupanje na snagu mehanizma tečaja unutar Europske unije (ERM II) • stupanje na snagu Pakta o stabilnosti i rastu

Izvor: European Central Bank: Economic and Monetary Union (EMU), dostupno na: <https://www.ecb.europa.eu/ecb/history/emu/html/index.en.html> (06.08.2023.)

³ European Central Bank: Economic and Monetary Union (EMU), dostupno na: <https://www.ecb.europa.eu/ecb/history/emu/html/index.en.html> (06.08.2023.)

Prema Delorsovom izvješću, Europsko vijeće je u lipnju 1989. odlučilo da će prva faza ekonomske i monetarne unije započeti 1. srpnja 1990. godine. Tog datuma načelno se ukidaju sva ograničenja protoka kapitala između država članica.⁴

Od svog osnutka u svibnju 1964. godine, Vijeće središnjih banaka država članica Europske ekonomske zajednice imalo je sve važniju ulogu u monetarnoj suradnji te su mu povjeravane dodatne odgovornosti. Uspostavljeni su u skladu s odlukom Vijeća od 12. ožujka 1990. i uključuju konzultacije o monetarnim politikama zemalja članica i promicanje koordinacije za postizanje stabilnosti cijena. S obzirom na kratkoću vremena i složenost zadatka, Odbor je pokrenuo i pripremne radove za treću fazu Ekonomske i monetarne unije. Prvi korak je bio identificirati sva pitanja koja bi trebalo ispitati u ranoj fazi, izraditi plan rada do kraja 1993. godine i sukladno tome definirati zadaće postojećih pododbora i radnih skupina osnovanih u tu svrhu.⁵

Za provedbu druge i treće faze je bilo potrebno izmijeniti ugovor o osnivanju Europske ekonomske zajednice (Rimski ugovor) kako bi se stvorile potrebne institucionalne strukture. U tu svrhu sazvana je Međuvladina konferencija Europske monetarne unije, koja se održala istovremeno s Međuvladinom konferencijom političke unije 1991. godine. Pregovori su rezultirali Ugovorom o Europskoj uniji koji je dogovoren u prosincu 1991. i potpisan u Maastrichtu 7. veljače 1992. godine. Međutim, zbog kašnjenja u procesu ratifikacije, ugovor (koji mijenja Ugovor o osnivanju Europske ekonomske zajednice - preimenovan u Ugovor o osnivanju Europske zajednice) nije stupio na snagu do 1. studenog 1993. godine.⁶

Osnivanje Europskog monetarnog instituta (EMI) 1. siječnja 1994. označilo je početak druge faze Europske monetarne unije, a Vijeće guvernera prestalo je postojati. Prijelazno postojanje Europskog monetarnog instituta odražava status monetarne integracije Zajednice. Europski monetarni odbor nije odgovoran za provedbu monetarne politike EU, koja ostaje odgovornost nacionalnih vlada, te nema ovlasti intervenirati u deviznom poslovanju.⁷

U prosincu 1995. Europsko vijeće složilo se da će se europska novčana jedinica uvedena na početku treće faze nazivati "euro", te je potvrdilo da će treća faza Europske monetarne unije započeti 1. siječnja 1999. godine. Program se uglavnom temelji na detaljnom prijedlogu koji je izradio EMI. Istodobno, EMI je dobio zadatak pripremiti buduće valutne i tečajne odnose

⁴ European Central Bank, op.cit.

⁵ Ibid

⁶ Ibid

⁷ Ibid

između eurozone i ostalih zemalja EU. U prosincu 1996. EMI je podnio izvješće Europskom vijeću koje je bilo osnova za Rezoluciju Europskog vijeća o načelima i bitnim elementima novog tečajnog mehanizma (ERM II, eng. *Exchange Rate Mechanism*) koja je usvojena u lipnju 1997. godine.⁸

Vijeće Europske unije, sastavljeno od šefova država ili vlada, jednoglasno je 2. svibnja 1998. odlučilo da 11 država članica ispunjava potrebne uvjete za sudjelovanje u trećoj fazi Europske monetarne unije i usvojilo jedinstvenu valutu 1. siječnja, 1999. godine. Uključuje sljedećih 11 država članica: Belgiju, Njemačku, Španjolsku, Francusku, Irsku, Italiju, Luksemburg, Nizozemsku, Austriju, Portugal i Finsku. Šefovi država ili vlada također su postigli politički dogovor o preporuci imenovanja članova Izvršnog odbora Europske središnje banke (ECB). Također u svibnju 1998., ministri financija država članica koje usvajaju jedinstvenu valutu, zajedno s guvernerima nacionalnih središnjih banaka tih država članica, Europskom komisijom i Europskim monetarnim institucijama, složili su se da trenutni bilateralni središnji tečajevi za Koristile bi se ERM valute zemalja sudionica Odredite neopozivi tečaj eura. Dana 25. svibnja 1998. vlade 11 država članica imenovale su predsjednika, potpredsjednika i četiri druga člana Izvršnog odbora Europske središnje banke. Njihova imenovanja, koja su stupila na snagu 1. lipnja 1998., označila su uspostavu ECB-a. Europska središnja banka i nacionalne središnje banke država članica čine Eurosustav za formuliranje i definiranje jedinstvene monetarne politike za treću fazu Europske monetarne unije. Uspostavom Europske središnje banke 1. lipnja 1998. Europski monetarni odbor završio je svoju misiju. Prema članku 123. Ugovora o osnivanju Europske zajednice, EMI je ušao u fazu likvidacije osnivanjem Europske središnje banke. Svi pripremni radovi povjereni EMI-ju dovršeni su na vrijeme, a ostatak 1998. ECB je iskoristio za završno testiranje sustava i procedura.⁹

Treća i posljednja faza Europske monetarne unije započela je 1. siječnja 1999. s izvornim 11 država članica koje su se pridružile monetarnoj uniji donijevši neopozive odluke o tečajevima i provedbi jedinstvene valute pod odgovornošću politike Europske središnje banke. Grčka je 1. siječnja 2001. pristupila trećoj fazi Europske monetarne unije, a broj država članica koje sudjeluju povećao se na 12. Slovenija je 1. siječnja 2007. postala 13. članica eurozone, a godinu dana kasnije Cipar i Grčka. Malta. Slovačka je postala članica eurozone 1. siječnja 2009., Estonija 1. siječnja 2011., Latvija 1. siječnja 2014., Litva 1. siječnja 2015., a Hrvatska

⁸ European Central Bank, op.cit.

⁹ Ibid

1. siječnja 2023. Na dan kada se svaka država pridruži eurozoni, njezina središnja banka automatski postaje dio eurosustava.¹⁰

2.2. Uvjeti pristupanja/ulaska u europsku monetarnu uniju

Kako bi uvele euro, države članice EU moraju uskladiti svoje nacionalno zakonodavstvo s relevantnim zakonima EU i ispuniti određene uvjete koji osiguravaju ekonomsku konvergenciju. Ove su zahtjeve zemlje članice EU jednoglasno prihvatile u Maastrichtu 1991. godine i poznati su kao standardi konvergencije.¹¹

Kriteriji konvergencije razvijeni su za mjerenje napretka zemalja u pripremama za prihvaćanje eura i definirani su kao skup makroekonomskih pokazatelja koji su usredotočeni na:¹²

- „stabilnost cijena,
- zdrave javne financije kako bi se osiguralo njihova održivost,
- stabilnost tečaja kako bi se pokazalo da država članica može upravljati svojim gospodarstvom bez pribjegavanja pretjeranim fluktuacijama valute,
- dugoročne kamatne stope za procjenu trajnosti konvergencije.“

Tablica 2. prikazuje četiri konvergenijska kriterija i načine na koji se analiziraju i mjere.

¹⁰ European Central Bank, op.cit.

¹¹ European Commission: Convergence criteria for joining, dostupno na: https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/euro-area/enlargement-euro-area/convergence-criteria-joining_en#the-four-convergence-criteria (08.08.2023.)

¹² Ibid

Tablica 2.: Četiri konvergenijska kriterija

Što se mjeri:	<ul style="list-style-type: none"> • stabilnost cijena • zdrave i održive javne financije • trajnost konvergencije • stabilnost tečaja
Kako se mjeri:	<ul style="list-style-type: none"> • usklađena inflacija potrošačkih cijena • državni deficit i dug • dugoročna kamatna stopa • kretanje tečaja u ERM-u II
Konvergenijski kriteriji:	<ul style="list-style-type: none"> • održive cijene i prosječna inflacija ne više od 1,5% iznad stope tri države članice sa najboljim učinkom • nije u postupku prekovremenog deficita u vrijeme analize • ne više od 2% iznad stope tri države članice sa najboljim učinkom u pogledu stabilnosti cijena • sudjelovanje u ERM II najmanje 2 godine bez ozbiljnijih tenzija, osobito bez devalvacije u odnosu na euro

Izvor: European Commission: Convergence criteria for joining, dostupno na: https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/euro-area/enlargement-euro-area/convergence-criteria-joining_en#the-four-convergence-criteria (08.08.2023.)

Prema Ugovoru, procjene standarda konvergencije provodit će se najmanje jednom svake dvije godine ili kasnije na zahtjev država članica, a provodit će ih Europska komisija i Europska središnja banka. . Oni ocjenjuju napredak koji su postigli kandidati za europodručje i objavljuju svoje zaključke u izvješću o konvergenciji.¹³

Zemlje koje planiraju ući u EU moraju uskladiti svoje socijalne, ekonomske i političke aspekte s aspektima zemalja članica EU. Glavna svrha ove koordinacije je osigurati da zemlje pristupnice mogu uspješno poslovati na jedinstvenom tržištu EU (roba, usluga, kapitala i rada). Pridruživanje je proces integracije. Uvođenjem eura i članstvom u eurozoni integracija je napravila još jedan korak naprijed. Ovo je proces bliže ekonomske integracije s ostatkom

¹³ European Commission: Convergence criteria for joining, op.cit

eurozone. Prihvatanje eura zahtijeva opsežne pripremne radnje, posebice ekonomsku i pravnu konvergenciju.¹⁴

Države članice koje su dio Eurozone i koje su uvele euro su prikazane u tablici 3.

Tablica 3.: Države članice Eurozone

RB	DRŽAVA	GODINA PRISTUPANJA EUROZONI
1.	Austrija	1999.
2.	Belgija	1999.
3.	Cipar	2008.
4.	Estonija	2011.
5.	Finska	1999.
6.	Francuska	1999.
7.	Njemačka	1999.
8.	Grčka	2001.
9.	Irska	1999.
10.	Italija	1999.
11.	Latvija	2014.
12.	Litva	2015.
13.	Luksemburg	1999.
14.	Malta	2008.
15.	Nizozemska	1999.
16.	Portugal	1999.
17.	Slovačka	2009.
18.	Slovenija	2007.
19.	Španjolska	1999.
20.	Hrvatska	2023.

Izvor: WorldData.info: Members of the EMU – Economic and Monetary Union, dostupno na: <https://www.worlddata.info/trade-agreements/emu-economic-and-monetary-union.php> (08.08.2023.)

¹⁴ European Commission: Convergence criteria for joining, op.cit

2.3. Prednosti i nedostaci uvođenja eura

Kao što je gore spomenuto, jedinstvena valuta stvorena je 1999. godine, s tečajevima valuta zemalja sudionica koje su nepovratno fiksirane na euro. Godine 2002. 12 zemalja uvelo je euro novčanice i kovanice. Euro donosi gospodarske koristi zemljama eurozone. To uključuje veću makroekonomsku stabilnost i otpornost te učinkovitije funkcioniranje jedinstvenog tržišta. Dakle, prednosti EMU za zemlje članice su:¹⁵

- „stabilnost cijena - inflacija u europodručju pala je s oko 4% ranih 1990-ih (i više u nekim zemljama) na nešto više od 2% posljednjih godina“,
- „stabilnost tečaja - euro uklanja štetne tečajne napetosti unutar Europe koje su u prošlosti bile povezane s vanjskim šokovima i često su bile skupe za rast i zapošljavanje. Šire gledano, uklanjanje tečajnog rizika također može povećati izgleda za ulaganja i trgovinu te pomoći zemljama da u potpunosti iskoriste prednosti integriranog tržišta kapitala“,
- „zdrave javne financije - prije uvođenja eura neke su zemlje postigle impresivne rezultate u konsolidaciji javnih financija. Od 1993. do 1998. omjer deficita i BDP-a u prosjeku je pao za više od 5 postotnih bodova. Niže kamatne stope i fiskalni okvir EMU-a usmjeren na stabilnost posebno pogoduju konsolidaciji“,
- „niske kamatne stope - prije uvođenja eura, nekoliko čimbenika povezanih s EMU (niska inflacija, razborita monetarna politika, uklanjanje premije tečajnog rizika) dovelo je do nižih kamatnih stopa. Međunarodni razvoj događaja također je igrao ulogu. Kratkoročne nominalne kamatne stope u eurozoni bile su u prosjeku iznad 9% u prvoj polovici 1990-ih prije nego što su pale na nešto više od 3% početkom 2007.“,
- „investicije i trgovina - euro je dao veliki doprinos gospodarskoj integraciji putem monetarne unije, a njegova vanjska trgovina rasla je brže od trgovine između država članica eurozone i ostatka EU-a. Empirijski dokazi također sugeriraju da euro povećava privlačnost regije kao destinacije za strana ulaganja“,
- „iskorištavanje svih prednosti unutarnjeg tržišta Europske unije - jedinstvena valuta čini jedinstveno tržište učinkovitijim, posebice uklanjanjem fluktuacija tečaja i transakcijskih troškova (povezanih s konverzijom valuta), povećanjem transparentnosti cijena i jačanjem konkurencije i likvidnosti na financijskim tržištima.“

¹⁵ European Commission: Benefits of the euro, dostupno na:
https://ec.europa.eu/economy_finance/publications/pages/publication7309_en.pdf (10.08.2023.)

Može se reći da je najveći nedostatak eura taj što ima jedinstvenu monetarnu politiku koja je često u suprotnosti s lokalnim gospodarskim uvjetima. Neka područja EU-a, odnosno pojedine zemlje, su napredne, s visokim gospodarskim rastom i niskom stopom nezaposlenosti. Nasuprot tome, druge zemlje pate od dugotrajne ekonomske recesije i visoke nezaposlenosti. Klasično kejnzijansko rješenje ovih problema sasvim je drugačije. Zemlje s visokim rastom trebale bi imati visoke kamatne stope kako bi spriječile inflaciju i eventualni ekonomski kolaps. Zemlje s niskim rastom trebale bi smanjiti kamatne stope kako bi potaknule zaduživanje. U teoriji, zemlje s visokom nezaposlenošću ne moraju se previše brinuti o inflaciji jer imaju na raspolaganju nezaposlene koji mogu proizvesti više dobara. Nažalost, kada zemlje s visokim rastom usvoje jedinstvenu valutu kao što je euro, ne mogu istovremeno podići kamatne stope i sniziti kamatne stope u zemljama s niskim rastom. Zapravo, rezultat eura sušta je suprotnost standardne ekonomske politike koja se provodila tijekom europske dužničke krize. S usporavanjem gospodarskog rasta i porastom nezaposlenosti u zemljama kao što su Italija i Grčka, ulagači su bili zabrinuti za svoju solventnost, što je podiglo kamatne stope. Obično se vlade ne brinu o solventnosti, osim ako nisu u situaciji monetarne unije, jer da nisu u situaciji monetarne unije nacionalna vlada bi mogla narediti središnjoj banci da tiska više novca. Međutim, neovisnost Europske središnje banke (engl. *European Central Bank*, ECB) znači da tiskanje novca nije opcija za vlade eurozone. Visoke kamatne stope dovode do porasta nezaposlenosti, a u nekim zemljama čak uzrokuju deflaciju i negativan gospodarski rast. Vjerojatno je euro potaknuo gospodarski pad Grčke.¹⁶

Prva faza eura bio je Europski tečajni mehanizam (engl. *Exchange Rate Mechanism*, ERM), prema kojem su buduće članice eurozone fiksirale svoje tečajeve prema njemačkoj marki. Njemačka je najveće gospodarstvo u eurozoni i od Drugog svjetskog rata vodi razboritu monetarnu politiku. Međutim, vezivanje tečaja za njemačku marku moglo bi stvoriti pristranost u korist Njemačke. Tijekom 1990-ih Njemačka je vodila jednostavnu monetarnu politiku kako bi se nosila s teretom ponovnog ujedinjenja. Kao rezultat toga, tada snažna britanska ekonomija doživjela je hiperinflaciju. Velika Britanija je prvo bila prisiljena podići kamatne stope i na kraju je izbačena iz ERM-a na crnu srijedu 1992. Prije 2012. njemačko gospodarstvo bilo je relativno prosperitetno, dok je europska monetarna politika bila prestroga za slabija gospodarstva. Portugal, Italija, Irska, Grčka i Španjolska suočavaju se s visokim dugom, visokim kamatama i visokom nezaposlenošću. Monetarna politika ovog je puta

¹⁶ Beattie, A.: Pros and Cons of the Euro, Investopedia, 2021., dostupno na: <https://www.investopedia.com/ask/answers/09/euro-introduction-debut.asp> (12.08.2023.)

prestroga, a ne prelabava. Jedino što ostaje nepromijenjeno jest da je euro i dalje favorizira Njemačku.¹⁷

Osim toga, kao nedostatak eura istaknuto je i to što se trošak konverzije valuta 12 zemalja, budući da je inicijalno 12 zemalja prihvatilo euro, može smatrati nedostatkom sam po sebi. Zapravo, milijarde dolara troše se ne samo na proizvodnju novih valuta, već i na promjenu računovodstvenih sustava, softvera, tiskanih materijala, znakova, automata za prodaju, parkirnih automata, telefonskih govornica i raznih drugih strojeva koji primaju novac. Osim toga, mnogo se vremena troši na potrebnu obuku zaposlenika, menadžera, pa čak i potrošača. Svaka vlada, od nacionalne do lokalne, ima tranzicijske troškove. Ovaj zastrašujući zadatak zahtijevao je mnogo vremena za organizaciju, planiranje i provedbu, a sve je palo na teret državnih agencija.¹⁸

Mogućnost gospodarskog šoka još je jedan rizik koji nosi uvođenje jedinstvene valute. Iz makroekonomske perspektive, u prošlosti su fluktuacije bile unutar kontroliranog raspona svake zemlje. Zemlje mogu prilagoditi kamatne stope u svojim valutama kako bi potaknule ulaganja i masovnu kupnju potrošača. Euro je nekim zemljama onemogućio prilagodbu kamatnih stopa, pa je ovaj oblik oporavka izjalovio. ECB kontrolira kamatne stope u cijelom europodručju. Također se mogla devalvirati pojedina valuta tijekom gospodarske krize prilagođavanjem tečajeva. Slabija valuta potaknula bi kupnju iz inozemstva, što je pomoć vratiti gospodarstvo tamo gdje bi trebalo biti. Budući da više nema jedinstvene nacionalne valute, nestaje i ovo sredstvo gospodarskog oporavka. Nema fluktuacija tečaja u pojedinim eurozemljama. Treći način na koji se prilagođavaju ekonomskim šokovima jest prilagodba državne potrošnje, poput programa nezaposlenosti i socijalne skrbi. U vremenima ekonomskih poteškoća, kada se povećavaju otpuštanja i sve više građana treba naknade za nezaposlene i druga sredstva socijalne skrbi, državna potrošnja se povećava kako bi pokrila te troškove. To je pomoć zemlji da izađe iz recesije vraćanjem novca u gospodarstvo i povećanjem potrošnje. Prema Paktu o stabilnosti i rastu, vlade mogu samo zadržati svoje proračunske deficite unutar granica Pakta. To ograničava slobodu potrošnje u teškim gospodarskim vremenima i njenu učinkovitost u pomaganju zemlji da izađe iz recesije.¹⁹

Osim što se mogu pojaviti ekonomski šokovi unutar zemalja eurozone, mogu se pojaviti i politički šokovi. Nedostatak jedinstvenog glasa koji bi predstavljao sve države članice eura

¹⁷ Beattie, A., op.cit.

¹⁸ Obringer, L.A.: Disadvantages and Risks of the Euro, Howstuffworks, 2022., dostupno na: <https://money.howstuffworks.com/euro11.htm> (12.08.2023.)

¹⁹ Ibid

mogao bi dovesti do problema i napetosti među sudionicima. Uvijek postoji potencijalni rizik da bi država članica mogla financijski propasti i negativno utjecati na sustav u cjelini.²⁰

²⁰ Obringer, L.A., op.cit.

3. EMPIRIJSKA PODLOGA ANALIZE UTJECAJA UVOĐENJA EURA NA CIJENE

Uvođenjem eura cijene izražene u nacionalnim valutama preračunavaju se u eure po unaprijed utvrđenom tečaju, što je tehnička operacija koja ne bi trebala utjecati na relativne cijene, odnosno povećanje razine cijena.

Preračunavanje nacionalnih valuta u eure ima samo mali utjecaj na ukupnu inflaciju potrošačkih cijena u zemljama eurozone. Povećanja cijena su bila neznatno izražena uglavnom u uslužnoj djelatnosti i malom broju proizvoda koji se često kupuju. U literaturi se navodi nekoliko važnih čimbenika koji stoje iza povećanja cijena uzrokovano preračunavanjem nacionalnih valuta u eure. Kao jedan od razloga navodi se prijenos troškova prijelaza koji uključuju, primjerice, troškove promjene cjenika i troškove pružanja informatičkih usluga potrošačima. Nadalje, poznato je da se veliki dio cijene bazira na tzv. atraktivnoj razini, što znači da je cijena zaokružena kako bi plaćanje bilo ugodnije (tako da vam ne treba veliki broj kovanica ili novčanica kao sitniš) ili se oblikuje tako da završava na 9. Takozvano psihološko određivanje cijena, utječe na potrošače tako što ih navodi da podcijene trošak kupnje proizvoda. Stoga je sljedeći čimbenik koji može rezultirati povećanjem cijena u trenutku konverzije mogućnost da korporacije ne zaokružuju cijene simetrično (odnosno, ponekad prema gore, a ponekad prema dolje), dakle da njihov iznos u eurima dosegne novu atraktivnu razinu, ali radije ih zaokruže na višu brojku. S obzirom na intenzitet ovog učinka na inflaciju, autori Aucremanne i Cornille (2001) i Folkertsma (2001) procjenjuju da, u slučaju najgoreg mogućeg scenarija u kojem korporacije zaokružuju sve cijene na više kako bi njihov iznos u eurima bio privlačan. Analiza Folkertsma, van Renselaara i Stokmana je pokazala procjenu da je učinak konverzije na rast cijena u Nizozemskoj iznosio od 0,2 do 0,4%, a dvije trećine tog rasta su se odnosile na učinak zaokruživanja cijena na više, dok se jedna trećina odnosila na prijenos troškova konverzije na potrošače.²¹

Motivacija za podizanje cijena također može potjecati iz činjenice da poduzeća vjeruju da potrošači prilikom preračunavanja cijene ne koriste točan faktor konverzije već navedeno pojednostavljaju i tako dobivaju neprecizne rezultate te je za pretpostaviti da potrošači

²¹ Pufnik, A.: Učinci uvođenja eura na kretanje potrošačkih cijena i percepcije inflacije: pregled dosadašnjih iskustava i ocjena mogućih učinaka u Hrvatskoj, Privredna kretanja i ekonomska politika, Vol 27 No. 1 (142, 2018., dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/clanak/305822> (15.08.2023.))

ignoriraju male promjene cijena. Tvrtke mogu iskoristiti ovu situaciju za povećanje cijena svojih proizvoda i time ostvariti veću profitnu maržu. Potrošači kada uspoređuju cijene izražene u eurima sa onom u nacionalnoj valuti moraju je preračunati u nacionalnu valutu, a što zahtijeva određeni trošak obrade informacija. Analiza autora Ehrmanna (2011) pokazuje da je inflatorni učinak konverzije nacionalne valute u euro manji u onim zemljama u kojima je faktor konverzije bio jednostavan i omogućavao brzu i prilično točnu konverziju u odnosu na zemlje u kojima je faktor konverzije bio složen te su se potrošači za preračun morali koristiti kalkulator.²²

Nemoguće je točno procijeniti učinak prelaska na euro na ukupnu inflaciju jer mnogi čimbenici istodobno utječu na kretanje cijena. Tako su npr. početkom 2002. godine mnoge države u eurozoni zabilježile rast cijena voća i povrća, a koji je bio zbog poskupljenja trošarine uslijed velike hladnoće po zimi i sl. Provedena analiza uključuje procjenu jačine učinka konverzije, dajući informaciju da je utjecaj na ukupnu inflaciju mali i jednokratni. Eurostat procjenjuje da je između prosinca 2001. i siječnja 2002. utjecaj preračunavanja nacionalnih valuta u eure na ukupni indeks usklađenosti potrošačkih cijena u eurozoni bio između 0,1% i 0,3%. Osim toga, istraživanja učinka konverzije na inflaciju u nekim državama eurozone pokazali su blagi doprinos koji je, npr. u Francuskoj, Belgiji i Portugalu bio procijenjen na 0,2%, u Njemačkoj 0,3% i u Italiji od 0,1 do 0,6%²³, a što se može vidjeti u tablici 4.

²² Pufnik, A., op.cit.

²³ Ibid

Tablica 4.: Ocijenjeni učinak konverzije nacionalnih valuta u euro na stopu inflacije, u postotnim bodovima

Stare zemlje članice			
Eurostat (2003)	Europodručje	12./2001. – 1./2002.	0,09 – 0,28
Hüfner i Koske (2008)	Europodručje	7./2001. – 7./2002.	0,34
Sturm i sur. (2009)	Europodručje	12./2001. – 1./2002.	0,05 – 0,23
Attal-Toubert, de Belleville i Pluyaud (2002)	Francuska	12./2001. – 4./2002.	0,2
Banco de España (2003)	Španjolska	12./2001. – 6./2002.	0,4
Deutsche Bundesbank (2004)	Njemačka	1./2002.	0,3
Folkertsma i sur. (2002)	Nizozemska	1./2002.	0,2 – 0,4
Mostacci i Sabbatini (2008)	Italija	12./2001. – 12./2002.	0,1 – 0,6
National Bank of Belgium (2002)	Belgija	6./2001. – 4./2002.	0,2
Santos, Evangelista, Nascimento i Coimbra (2002)	Portugal	1./2002. – 3./2002.	0,21
Nove zemlje članice			
Eurostat (2007)	Slovenija	12./2006. – 1./2007.	0,3
Eurostat (2009)	Slovačka	12./2008. – 2./2009.	do 0,3
Eurostat (2011)	Estonija	12./2010. – 3./2011.	0,2 – 0,3
Eurostat (2014)	Latvija	12./2013. – 1./2014.	0,12 – 0,21
Eurostat (2015)	Litva	12./2014. – 1./2015.	0,04 – 0,11
IMAD (2007)	Slovenija	12./2006. – 2./2007.	0,24
Rööm i Urke (2014)	Estonija	07./2010. – 6./2011.	0,0 – 0,5

Izvor: Pufnik, A.: Učinci uvođenja eura na kretanje potrošačkih cijena i percepcije inflacije: pregled dosadašnjih iskustava i ocjena mogućih učinaka u Hrvatskoj, Privredna kretanja i ekonomska politika, Vol 27 No. 1 (142, 2018., dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/clanak/305822> (15.08.2023.))

Eifeovo istraživanje pokazuje da je prelazak imao manji utjecaj na rastuću inflaciju u zemljama koje su u razdoblju prije i nakon prelaska nametnule isticanje cijena u dvije valute u trgovinama (među starijim članicama to su Austrija, Finska, Grčka i Portugal). Nadalje, autori Hüfner i Koske pokazuju da u slučaju starijih članica povećanje razine tržišnog natjecanja smanjuje porast cijena uslijed promjena.²⁴

Rezultati istraživanja Deutsche Bundesbank (2004 i ESB, 2003)²⁵ pokazuju da su zabilježene nešto više cijene zbog konverzije za manji broj proizvoda, uglavnom iz uslužnih djelatnosti, kao npr. usluge restorana i kafića, usluge smještaja, frizerske usluge, razni popravci, kemijsko čišćenje, rekreacijske i sportske usluge i dr. Međutim, njihov udio u ukupnoj košarici u kojoj

²⁴ Pufnik, A., op.cit.

²⁵ Ibid

se računa indeks potrošačkih cijena je relativno malen, tako da one imaju mali učinak poskupljenja na ukupni indeks. Navedena kretanja su bila prisutna u svim državama eurozone, starim i novim. U Nizozemskoj, Njemačkoj i Finskoj je bio zabilježen najizraženiji mjesečni porast cijena u restoranima nakon konverzije, dok je isto u Austriji, Belgiji i Grčkoj bilo u blagom obliku. Autori Hobijin, Ravenna i Tambalotti (2006) su utvrdili da se navedeni rast cijena u restoranima može obrazložiti tzv. *menu cost* modelom. Radi se o sektoru koji je vrlo specifičan po tome što ima izraženu rigidnost cijena i promjene cijena su vrlo rijetke. Trošak promjene cijena u ugostiteljstvu prvo uključuje tiskanje novog jelovnika. Model predviđa da će se veći udio restorana usredotočiti na promjene cijena u mjesecu kada se euro počne pretvarati, dok bi se u normalnim okolnostima te promjene proširile na dulje razdoblje. Budući da je broj restorana koji prilagođavaju cijene visok i iznad prosjeka, ukupna stopa inflacije za sektor će se povećati nakon promjene.²⁶

Autori Gaiotti i Lippi (2008), na temelju podataka o cijenama u 2.500 restorana u Italiji, pokazali su da je povećanje ukupnih razina cijena u restoranima početkom 2002. djelomično uzrokovan time što je veći udio restorana revidirao cijene nego u „normalnim“ godinama. Istraživanje Fabianija, Loupiassa, Martinsa i Sabbatinija (2007), koje je provedeno anketiranjem poduzeća u eurozoni, je pokazalo da poduzeća nastoje pridobiti lojalnog kupaca na način da što rjeđe mijenjaju cijene, a kada ih mijenjaju, onda isto nastoje opravdati kupcima povećanim troškovima s kojim se suočavaju. Konverzija se može pokazati prikladnim opravdanjem da se povećaju cijene, a da se ne naruše odnosi s kupcima.²⁷

U nastavku su predstavljena kretanja harmoniziranih potrošačkih cijena za odabrane države eurozone. Harmonizirani indeks potrošačkih cijena (engl. *The Harmonised Indeks of Consumer Prices*) pokazatelj je inflacije i stabilnosti cijena za Europsku središnju banku (ECB). HIPC sastavljaju Eurostat i nacionalni statistički zavodi u skladu s usklađenim statističkim metodama. ECB ima za cilj održati godišnje stope inflacije mjerene HICP-om ispod, ali blizu 2% u srednjoročnom razdoblju.²⁸

Austrija je postala članica Eurozone 1999. godine, a kretanje harmoniziranih potrošačkih cijena u Austriji od 1999. do 2023. godine je prikazano grafikonom 1. Harmonizirane potrošačke cijene u Austriji u prosjeku su iznosile 90,59 bodova od 1995. do 2023. godine,

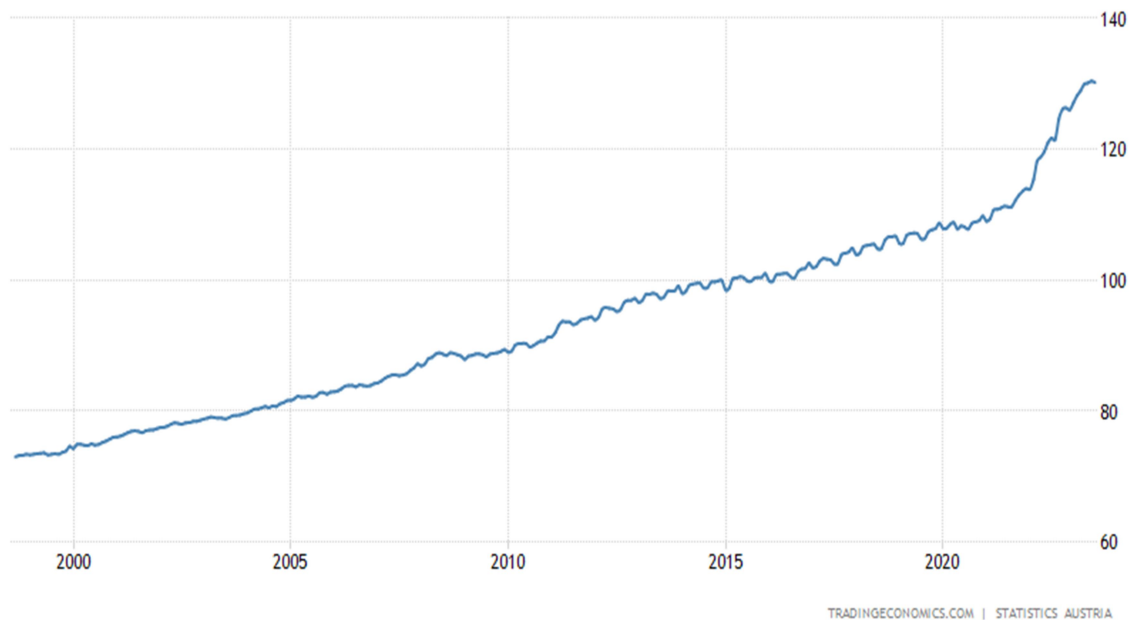
²⁶ Pufnik, A., op.cit.

²⁷ Ibid

²⁸ Trading Economics: Austria Harmonised Consumer Prices, dostupno na: <https://tradingeconomics.com/austria/harmonised-consumer-prices> (20.08.2023.)

dosegnuvši najvišu vrijednost svih vremena od 130,40 bodova u lipnju 2023. i rekordno nisku vrijednost od 70,20 bodova u siječnju 1995.²⁹

Grafikon 1.: Kretanje harmoniziranih potrošačkih cijena u Austriji u razdoblju od 1999. do 2023.

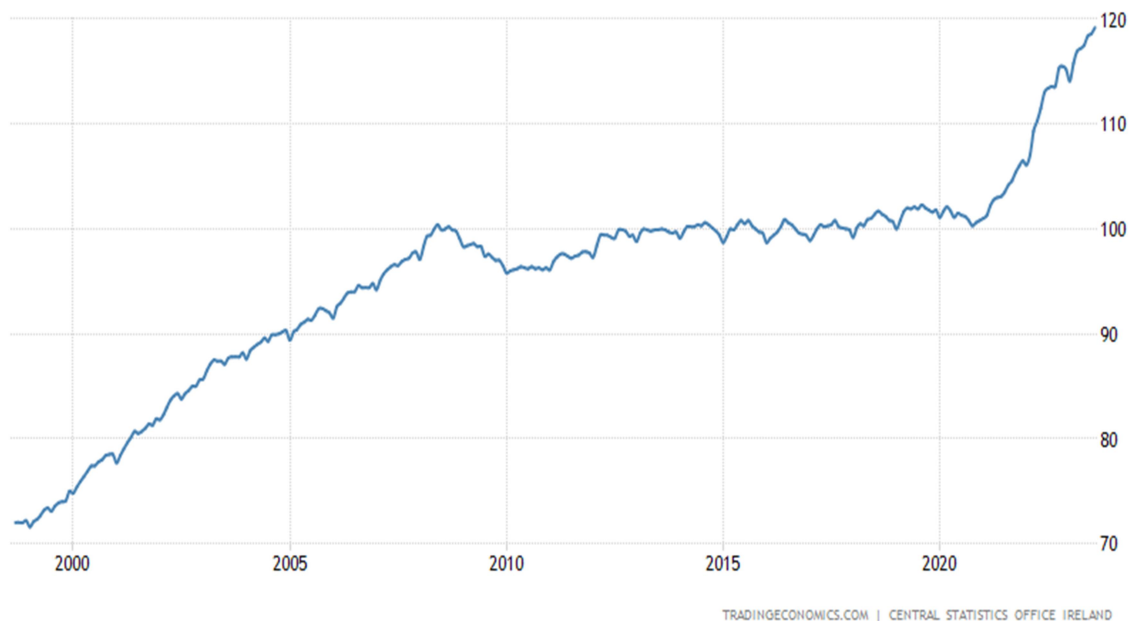
Izvor: Trading Economics: Austria Harmonised Consumer Prices, dostupno na: <https://tradingeconomics.com/austria/harmonised-consumer-prices> (20.08.2023.)

Harmonizirane potrošačke cijene u Irskoj u prosjeku su iznosile 87,57 bodova od 1989. do 2023. godine, dosegnuvši najvišu vrijednost svih vremena od 119,20 bodova u kolovozu 2023. i rekordno nisku vrijednost od 59,40 bodova u studenom 1989. godine.³⁰ Irska je postala članicom Eurozone 1999. godine, a kretanje harmoniziranih potrošačkih cijena u Irskoj od 1999. do 2023. godine je prikazano grafikonom 2.

²⁹ Trading Economics: Austria Harmonised Consumer Prices, dostupno na: <https://tradingeconomics.com/austria/harmonised-consumer-prices> (20.08.2023.)

³⁰ Trading Economics: Ireland Harmonised Consumer Prices, dostupno na: <https://tradingeconomics.com/ireland/harmonised-consumer-prices> (20.08.2023.)

Grafikon 2.: Kretanje harmoniziranih potrošačkih cijena u Irskoj u razdoblju od 1999. do 2023. godine

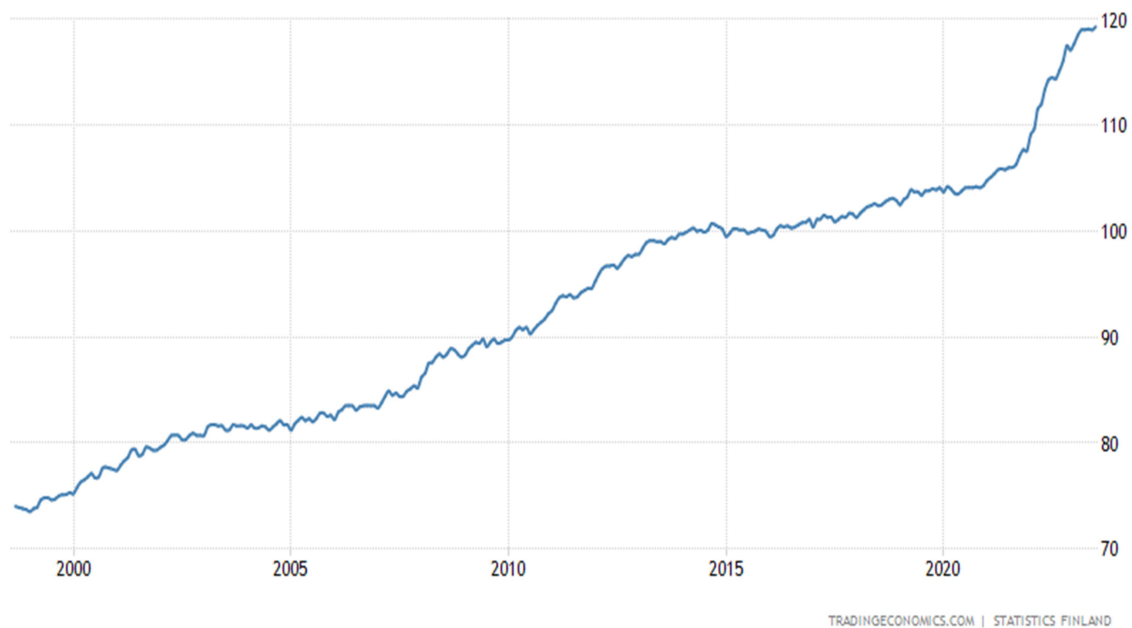

Izvor: Trading Economics: Ireland Harmonised Consumer Prices, dostupno na: <https://tradingeconomics.com/ireland/harmonised-consumer-prices> (20.08.2023.)

Finska je članica Eurozone od 1999. godine. Harmonizirane potrošačke cijene u Finskoj su u prosjeku iznosile 90.51 bodova od 1995. do 2023. godine, dosegnuvši najvišu vrijednost svih vremena od 119,30 bodova u srpnju 2023. i rekordno nisku vrijednost od 71,20 bodova u siječnju 1996. godine.³¹ Kretanje harmoniziranih potrošačkih cijena u Finskoj od 1999. do 2023. godine je prikazano grafikonom 3.

³¹ Trading Economics: Finland Harmonised Consumer Prices, dostupno na: <https://tradingeconomics.com/finland/harmonised-consumer-prices> (23.08.2023.)

Grafikon 3.: Kretanje harmoniziranih potrošačkih cijena u Finskoj u razdoblju od 1999. do 2023. godine

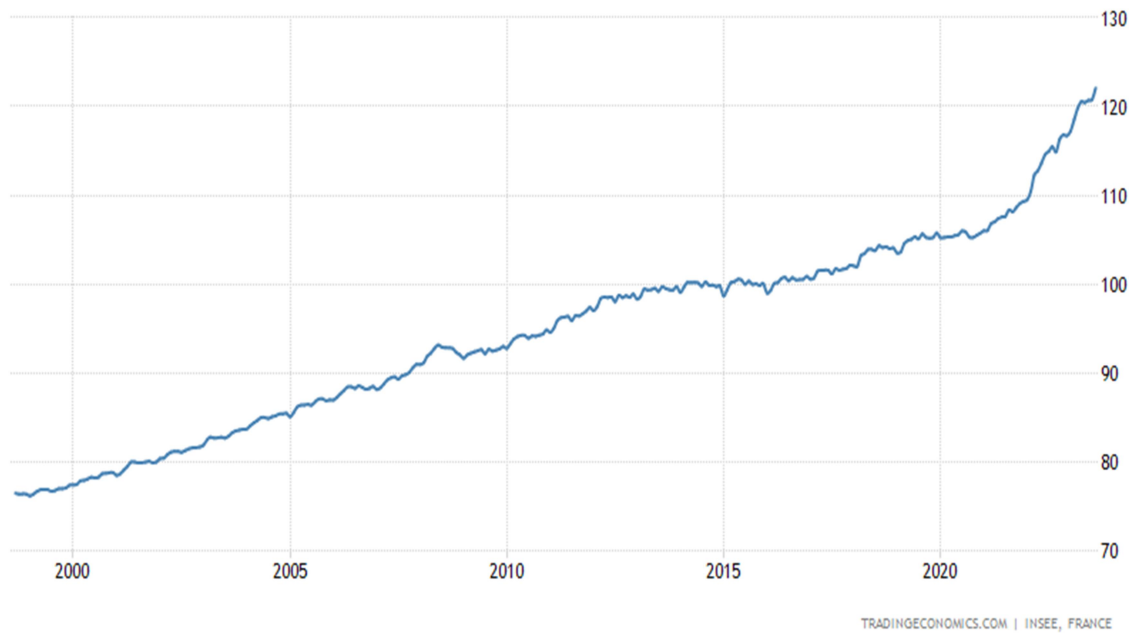

Izvor: Trading Economics: Finland Harmonised Consumer Prices, dostupno na: <https://tradingeconomics.com/finland/harmonised-consumer-prices> (23.08.2023.)

Francuska je postala članicom eurozone 1999. godine. Harmonizirane potrošačke cijene u Francuskoj u prosjeku su izosile 88,85 bodova od 1990. do 2023. godine, dosegivši najvišu vrijednost svih vremena od 122,08 bodova u kolovozu 2023. godine i rekordno nisku vrijednost od 65,64 bodova u siječnju 1990. godine.³² Kretanje harmoniziranih potrošačkih cijena u Francuskoj od 1999. do 2023. godine je prikazano grafikonom 4.

³² Trading Economics: France Harmonised Consumer Prices, dostupno na: <https://tradingeconomics.com/france/harmonised-consumer-prices#calendar-table> (23.08.2023.)

Grafikon 4.: Kretanje harmoniziranih potrošačkih cijena u Francuskoj u razdoblju od 1999. do 2023. godine

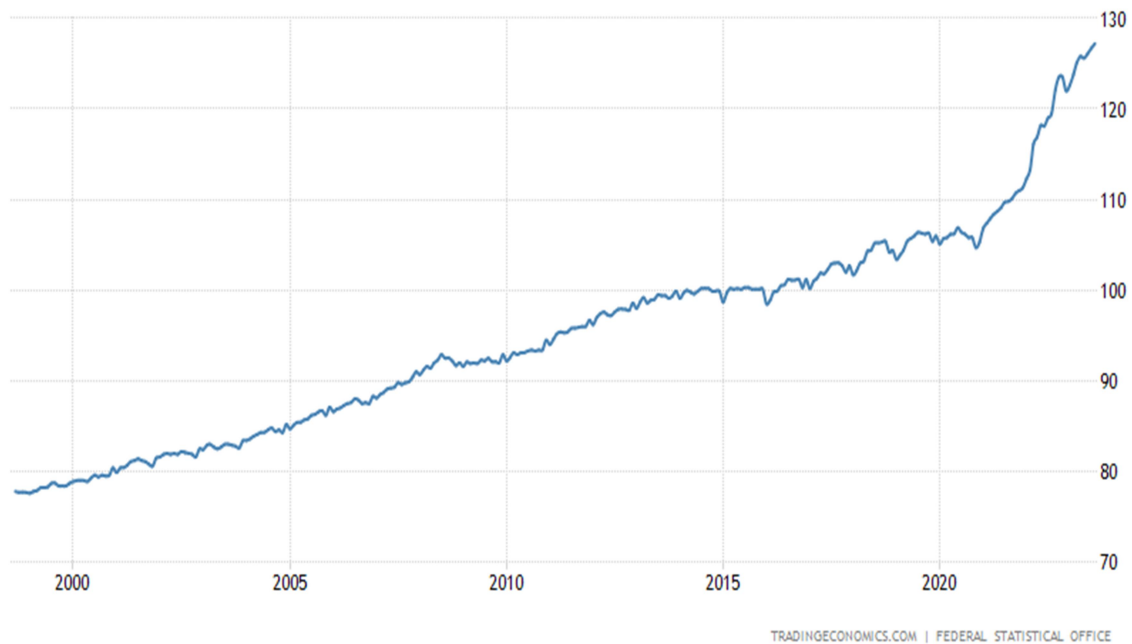

Izvor: Trading Economics: France Harmonised Consumer Prices, dostupno na: <https://tradingeconomics.com/france/harmonised-consumer-prices#calendar-table> (23.08.2023.)

Njemačka je postala članicom eurozone 1999. godine. Harmonizirane potrošačke cijene u Njemačkoj u prosjeku su iznosile 93,06 bodova od 1995. do 2023. godine, dosegnuvši najvišu vrijednost svih vremena od 127,20 bodova u kolovozu 2023. i rekordno nisku vrijednost od 75,50 bodova u siječnju 1996. godine.³³ Kretanje harmoniziranih potrošačkih cijena u Njemačkoj od 1999. do 2023. godine je prikazano grafikonom 5.

³³ Trading Economics: Germany Harmonised Consumer Prices, dostupno na: <https://tradingeconomics.com/germany/harmonised-consumer-prices> (23.08.2023.)

Grafikon 5.: Kretanje harmoniziranih potrošačkih cijena u Njemačkoj u razdoblju od 1999. do 2023. godine

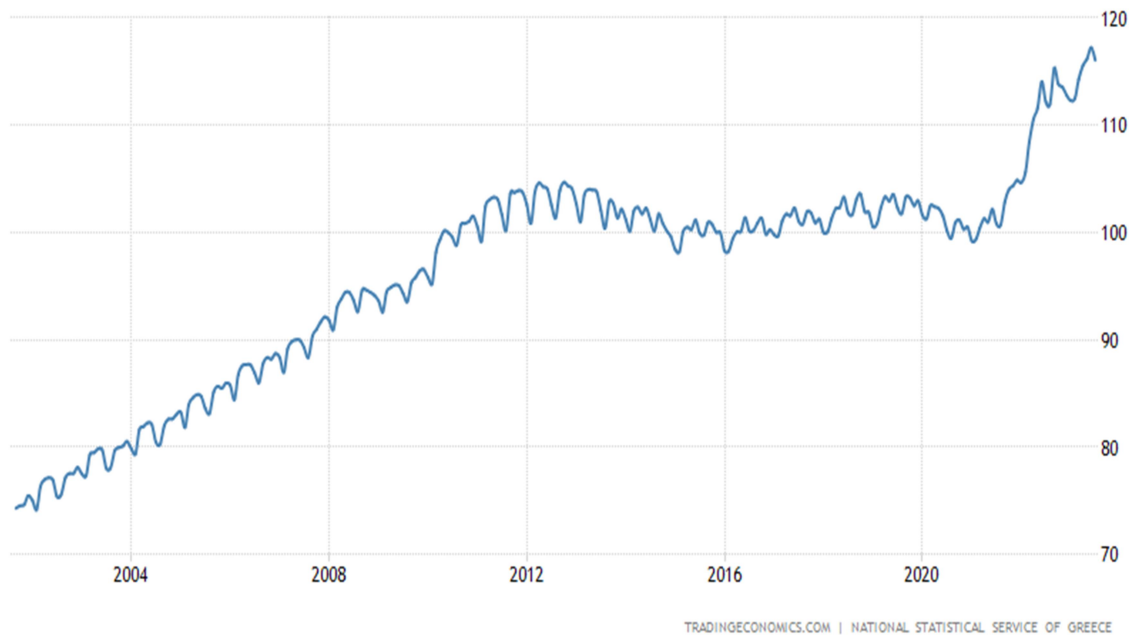

Izvor: Trading Economics: Germany Harmonised Consumer Prices, dostupno na: <https://tradingeconomics.com/germany/harmonised-consumer-prices> (23.08.2023.)

Grčka je postala članicom eurozone 2001. godine. Harmonizirane potrošačke cijene u Grčkoj u prosjeku su iznosile 87,82 boda od 1994. do 2023. godine, dosegnuvši najvišu vrijednost svih vremena od 117,23 boda u lipnju 2023. godine i rekordno nisku vrijednost od 49,05 bodova u siječnju 1994. godine.³⁴ Kretanje harmoniziranih potrošačkih cijena u Grčkoj od 2001. do 2023. godine je prikazano grafikonom 6.

³⁴ Trading Economics: Greece Harmonised Consumer Prices, dostupno na: <https://tradingeconomics.com/greece/harmonised-consumer-prices> (23.08.2023.)

Grafikon 6.: Kretanje harmoniziranih potrošačkih cijena u Grčkoj u razdoblju od 2001. do 2023. godine

Izvor: Trading Economics: Greece Harmonised Consumer Prices, dostupno na: <https://tradingeconomics.com/greece/harmonised-consumer-prices> (23.08.2023.)

Slovenija je postala članicom eurozone 2007. godine. Harmonizirane potrošačke cijene u Sloveniji u prosjeku su iznosile 87,04 bodova od 1996. do 2023. godine, dosegnuvši najvišu vrijednost svih vremena od 126,75 bodova u kolovozu 2023. godine i rekordno nisku vrijednost od 43,88 bodova u siječnju 1996. godine.³⁵ Kretanje harmoniziranih potrošačkih cijena u Sloveniji od 2007. do 2023. godine je prikazano grafikonom 7.

³⁵ Trading Economics: Slovenia Harmonised Consumer Prices, dostupno na: <https://tradingeconomics.com/slovenia/harmonised-consumer-prices> (25.08.2023.)

Grafikon 7.: Kretanje harmoniziranih potrošačkih cijena u Sloveniji u razdoblju od 2007. do 2023. godine

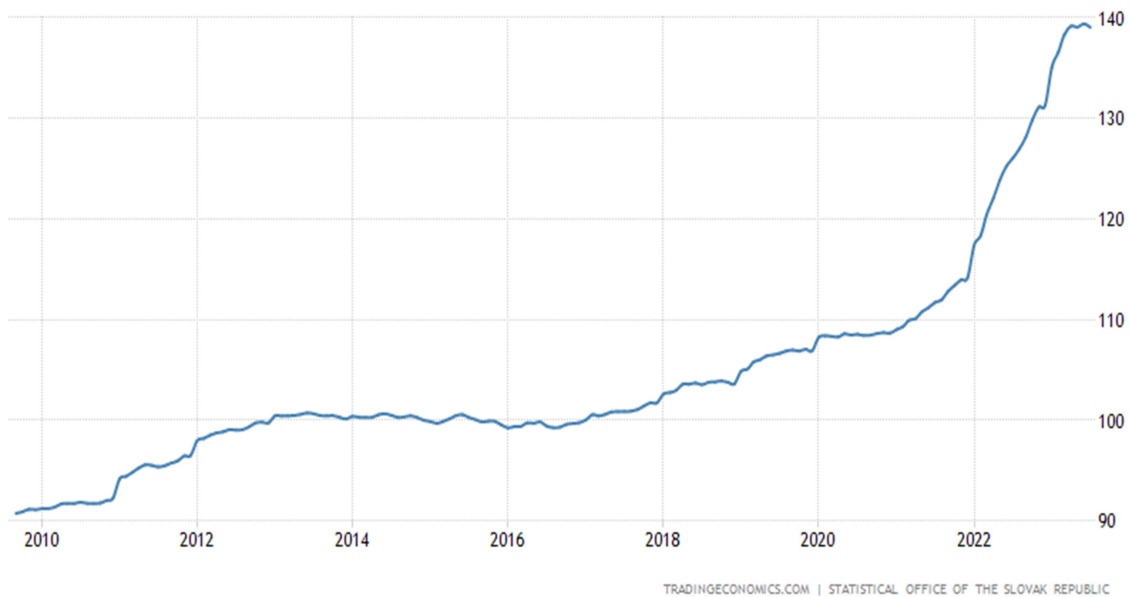

Izvor: Trading Economics: Slovenia Harmonised Consumer Prices, dostupno na: <https://tradingeconomics.com/slovenia/harmonised-consumer-prices> (25.08.2023.)

Slovačka je postala članicom eurozone 2009. godine. Harmonizirane potrošačke cijene u Slovačkoj u prosjeku su iznosile 85,47 bodova od 1995. do 2023., dosegnuvši najvišu vrijednost svih vremena od 139,39 bodova u lipnju 2023. i rekordno nisku vrijednost od 40,42 bodova u siječnju 1995. godine.³⁶ Kretanje harmoniziranih potrošačkih cijena u Slovačkoj od 2009. do 2023. godine je prikazano grafikonom 8.

³⁶ Trading Economics: Slovakia Harmonised Consumer Prices, dostupno na: <https://tradingeconomics.com/slovakia/harmonised-consumer-prices> (25.08.2023.)

Grafikon 8.: Kretanje harmoniziranih potrošačkih cijena u Slovačkoj u razdoblju od 2009. do 2023. godine

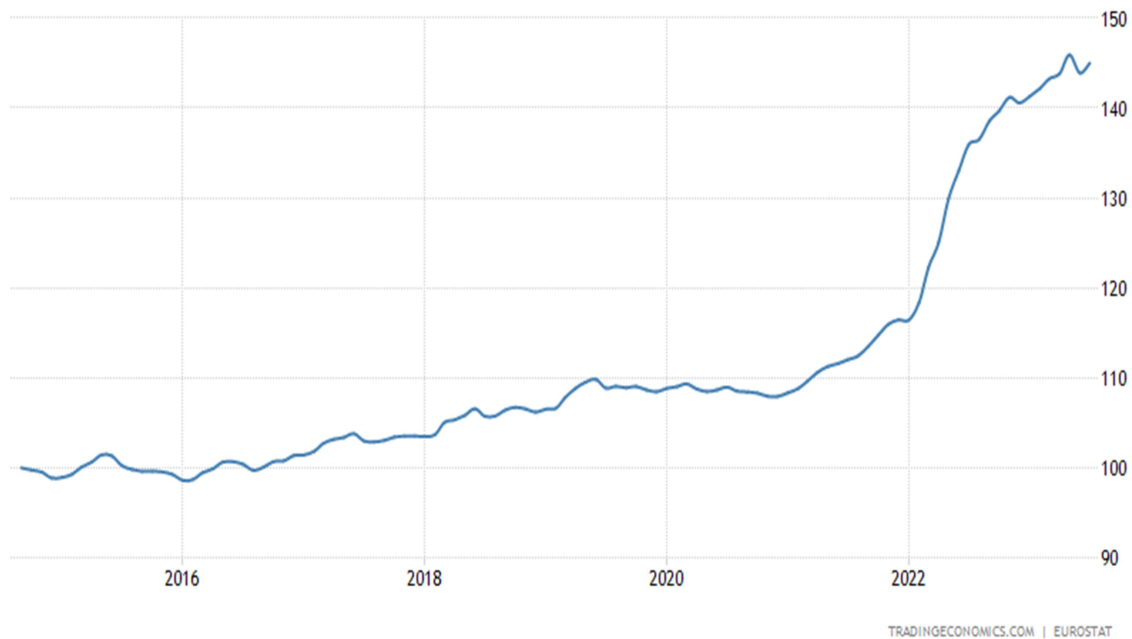

Izvor: Trading Economics: Slovakia Harmonised Consumer Prices, dostupno na: <https://tradingeconomics.com/slovakia/harmonised-consumer-prices> (25.08.2023.)

Latvija je postala članicom eurozone 2014. godine. Harmonizirane potrošačke cijene u Latviji u prosjeku su iznosile 84,84 boda od 1996. do 2023. godine, dosegnuvši najvišu vrijednost svih vremena od 145,92 boda u svibnju 2023. godine i rekordno nisku vrijednost od 44,44 boda u siječnju 1996. godine.³⁷ Kretanje harmoniziranih potrošačkih cijena u Latviji od 2014. do 2023. godine je prikazano grafikonom 9.

³⁷ Trading Economics: Latvia Harmonised Consumer Prices, dostupno na: <https://tradingeconomics.com/latvia/harmonised-consumer-prices> (25.08.2023.)

Grafikon 9.: Kretanje harmoniziranih potrošačkih cijena u Latviji u razdoblju od 2014. do 2023. godine

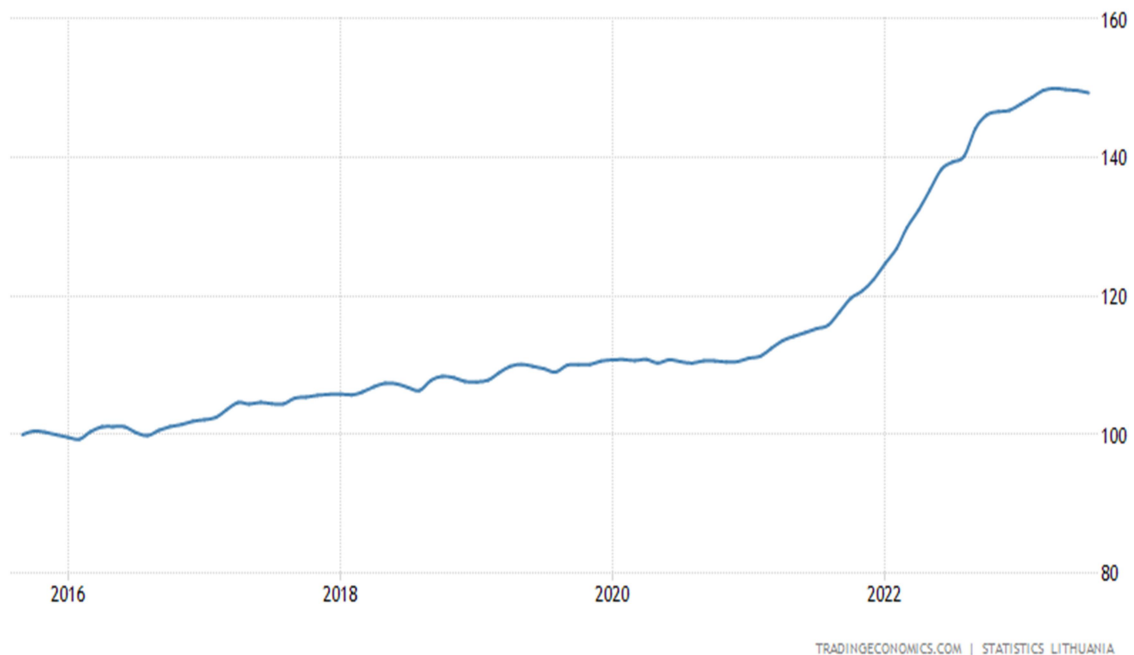

Izvor: Trading Economics: Latvia Harmonised Consumer Prices, dostupno na: <https://tradingeconomics.com/latvia/harmonised-consumer-prices> (25.08.2023.)

Litva je postala članicom eurozone 2015. godine. Harmonizirane potrošačke cijene u Litvi u prosjeku su iznosile 89,54 boda od 1996. do 2023. godine, dosegnuvši najvišu vrijednost svih vremena od 150,00 bodova u travnju 2023. godine i rekordno nisku vrijednost od 53,84 boda u siječnju 1996. godine.³⁸ Kretanje harmoniziranih potrošačkih cijena u Litvi od 2015. do 2023. godine je prikazano grafikonom 10.

³⁸ Trading Economics: Lithuania Harmonised Consumer Prices, dostupno na: <https://tradingeconomics.com/lithuania/harmonised-consumer-prices> (25.08.2023.)

Grafikon 10.: Kretanje harmoniziranih potrošačkih cijena u Litvi u razdoblju od 2015. do 2023. godine

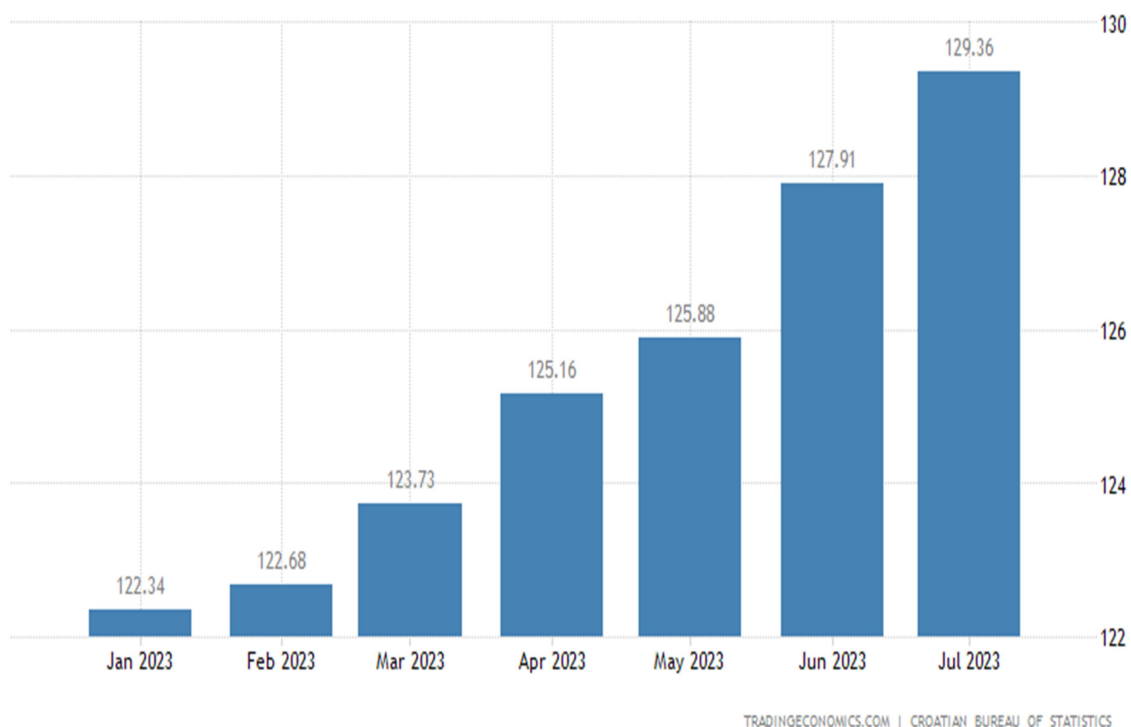

Izvor: Trading Economics: Lithuania Harmonised Consumer Prices, dostupno na: <https://tradingeconomics.com/lithuania/harmonised-consumer-prices> (25.08.2023.)

Hrvatska je postala članicom eurozone 01.01.2023. godine. Harmonizirane potrošačke cijene u Hrvatskoj u prosjeku su iznosile 90,57 bodova od 1998. do 2023. godine, dosegnuvši najvišu vrijednost od 129,36 bodova u srpnju 2023. godine i rekordno nisku razinu od 62,88 bodova u siječnju 1998. godine.³⁹ Kretanje harmoniziranih potrošačkih cijena u Hrvatskoj od 01.01.2023. do 08.2023. godine je prikazano grafikonom 11.

³⁹ Trading Economics: Croatia Harmonised Consumer Prices, dostupno na: <https://tradingeconomics.com/croatia/harmonised-consumer-prices> (25.08.2023.)

Grafikon 11.: Kretanje harmoniziranih potrošačkih cijena u Hrvatskoj u razdoblju od 01.01.2023. do 08.2023. godine

Izvor: Trading Economics: Croatia Harmonised Consumer Prices, dostupno na: <https://tradingeconomics.com/croatia/harmonised-consumer-prices> (25.08.2023.)

Hrvatski potrošači su izrazili zabrinutost zbog povećanja cijena vezanih uz prelazak na euro. Preliminarni dokazi koje je objavio ECB su pokazali da je prelazak s kune na euro do sada imao relativno mali utjecaj na hrvatske potrošačke cijene i percepciju cijena. Dakle, iako je euro donio i donosi jasne prednosti za Hrvatsku i njezino gospodarstvo, neki su potrošači izrazili zabrinutost zbog mogućih dodatnih poskupljenja nakon prelaska s nacionalne valute na euro. Navedeni strahovi imaju dugu povijest u eurozoni, a mediji i dio javnosti su često sumnjali da pružatelji usluga, poput restorana, iskorištavaju priliku promjene valute kako bi pretjerano podigli svoje cijene. U Hrvatskoj postoji blagi cjenovni učinak u sektoru usluga od uvođenja eura, međutim općenito je malo dokaza o izvanrednom cjenovnom učinku na širokoj osnovi koji dolazi povrh trenutnog trenda inflacije. Porast cijena uvođenjem eura mogao je proizaći iz fiksnih troškova povezanih s prelaskom, prakse zaokruživanja na atraktivne razine cijena, ali i ponašanja poduzeća u određivanju cijena koji može biti rezultat nedostatka transparentnosti cijena i konkurencije u određenim sektorima. Osim toga, u slučaju hrvatskog prelaska na euro, radi se o prvoj državi, odnosno o prvom prijelazu koji se odvija u okruženju

visoke inflacije u eurozoni. Navedena situacija vjerojatno olakšava poduzećima da naplaćuju više nego što bi bilo opravdano povećanjem troškova ili porastom potražnje. Iako su hrvatske vlasti provele nekoliko mjera usmjerenih na izbjegavanje neopravdanog povećanja cijena, uključujući relativno dugo razdoblje tijekom kojeg moraju biti istaknute cijene, nakon prelaska na euro zabilježena su neuobičajena povećanja cijena, posebno u sektoru usluga. No, sve u svemu, čini se da je utjecaj na potrošačke cijene i percepciju cijena u Hrvatskoj, povrh općeg trenda inflacije, dosad obuzdan.⁴⁰

⁴⁰ Falagiarda, M., Gartner, C., Mužić, I., Pufnik, A.: Has the euro changeover really caused extra inflation in Croatia?. European Central Bank, dostupno na: <https://www.ecb.europa.eu/press/blog/date/2023/html/ecb.blog.230307~1669dec988.en.html> (25.08.2023.)

4. ZAKLJUČAK

Prilikom uvođenja eura cijene izražene u nacionalnim valutama preračunate su u eure po unaprijed određenom tečaju, što je tehnička operacija koja ne bi trebala utjecati na relativne cijene, odnosno povećanje razine cijena.

Ekonomski monetarna unija je uspostavljena 1992. godine i karakterizira ju zajednička valuta i monetarna politika za svoje članice. Cilj Ekonomske monetarne unije je povećanje ekonomske učinkovitosti i životnog standarda u zemljama članicama putem uvođenja zajedničke valute, a što olakšava razmjenu roba, usluga, novca itd. Jedanaest od petnaest država članica Europske unije je prihvatilo euro u skladu s Ugovorom iz Maastrichta, a danas je 20 država članica Europske unije, od ukupno 27 država članica, članice eurozone.

Preračunavanje nacionalnih valuta u eure ima samo mali utjecaj na ukupnu inflaciju potrošačkih cijena u zemljama eurozone. Rast cijena je bio neznatno izražen uglavnom u uslužnoj djelatnosti i manjem broju često kupovanih proizvoda. Međutim, nemoguće je točno procijeniti učinak prelaska na euro na ukupnu inflaciju jer mnogi čimbenici istodobno utječu na kretanje cijena. Tako su npr. početkom 2002. godine mnoge države u eurozoni zabilježile rast cijena voća i povrća, a koji je bio zbog poskupljenja trošarine uslijed velike hladnoće po zimi i sl.

U radu su predstavljena kretanja harmoniziranih potrošačkih cijena za odabrane države eurozone, od godine kada su postale članice eurozone pa do tekuće godine. Iz grafikona je uočljiv kontinuirani rast, međutim nema značajnijeg „skoka“ u rastu u godini kada su odabrane države članice postale dio eurozone, niti u slijedećoj godini, već se radi o jednom kontinuiranom rastu, koji je očigledno splet više drugih čimbenika te se ne može reći da je uvođenje eura imalo značajan utjecaj na povećanje cijena u državama eurozone nakon njegovog uvođenja.

LITERATURA

1. Beattie, A.: Pros and Cons of the Euro, Investopedia, 2021., dostupno na: <https://www.investopedia.com/ask/answers/09/euro-introduction-debut.asp> (12.08.2023.)
2. European Central Bank: Economic and Monetary Union (EMU), dostupno na: <https://www.ecb.europa.eu/ecb/history/emu/html/index.en.html> (06.08.2023.)
3. European Commission: Benefits of the euro, dostupno na: https://ec.europa.eu/economy_finance/publications/pages/publication7309_en.pdf (10.08.2023.)
4. European Commission: Convergence criteria for joining, dostupno na: https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/euro-area/enlargement-euro-area/convergence-criteria-joining_en#the-four-convergence-criteria (08.08.2023.)
5. European Commission: What is the Economic and Monetary Union? (EMU), dostupno na: https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/economic-and-fiscal-policy-coordination/economic-and-monetary-union/what-economic-and-monetary-union-emu_en (05.08.2023.)
6. Falagiarda, M., Gartner, C., Mužić, I., Pufnik, A.: Has the euro changeover really caused extra inflation in Croatia?. European Central Bank, dostupno na: <https://www.ecb.europa.eu/press/blog/date/2023/html/ecb.blog.230307~1669dec988.en.html> (25.08.2023.)
7. Kandžija, V., Host, A.: Europski monetarni sustav, Ekonomski pregled, 52 (11-12), 1263-1282, 2001., dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/45168> (05.08.2023.)
8. Obringer, L.A.: Disadvantages and Risks of the Euro, Howstuffworks, 2022., dostupno na: <https://money.howstuffworks.com/euro11.htm> (12.08.2023.)
9. Pufnik, A.: Učinci uvođenja eura na kretanje potrošačkih cijena i percepcije inflacije: pregled dosadašnjih iskustava i ocjena mogućih učinaka u Hrvatskoj, Privredna kretanja i ekonomska politika, Vol 27 No. 1 (142, 2018., dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/clanak/305822> (15.08.2023.)
10. Trading Economics: Austria Harmonised Consumer Prices, dostupno na: <https://tradingeconomics.com/austria/harmonised-consumer-prices> (20.08.2023.)
11. Trading Economics: Croatia Harmonised Consumer Prices, dostupno na: <https://tradingeconomics.com/croatia/harmonised-consumer-prices> (25.08.2023.)

12. Trading Economics: Finland Harmonised Consumer Prices, dostupno na: <https://tradingeconomics.com/finland/harmonised-consumer-prices> (23.08.2023.)
13. Trading Economics: France Harmonised Consumer Prices, dostupno na: <https://tradingeconomics.com/france/harmonised-consumer-prices#calendar-table> (23.08.2023.)
14. Trading Economics: Germany Harmonised Consumer Prices, dostupno na: <https://tradingeconomics.com/germany/harmonised-consumer-prices> (23.08.2023.)
15. Trading Economics: Greece Harmonised Consumer Prices, dostupno na: <https://tradingeconomics.com/greece/harmonised-consumer-prices> (23.08.2023.)
16. Trading Economics: Ireland Harmonised Consumer Prices, dostupno na: <https://tradingeconomics.com/ireland/harmonised-consumer-prices> (20.08.2023.)
17. Trading Economics: Latvia Harmonised Consumer Prices, dostupno na: <https://tradingeconomics.com/latvia/harmonised-consumer-prices> (25.08.2023.)
18. Trading Economics: Lithuania Harmonised Consumer Prices, dostupno na: <https://tradingeconomics.com/lithuania/harmonised-consumer-prices> (25.08.2023.)
19. Trading Economics: Slovakia Harmonised Consumer Prices, dostupno na: <https://tradingeconomics.com/slovakia/harmonised-consumer-prices> (25.08.2023.)
20. Trading Economics: Slovenia Harmonised Consumer Prices, dostupno na: <https://tradingeconomics.com/slovenia/harmonised-consumer-prices> (25.08.2023.)
21. WorldData.info: Members of the EMU – Economic and Monetary Union, dostupno na: <https://www.worlddata.info/trade-agreements/emu-economic-and-monetary-union.php> (08.08.2023.)

POPIS TABLICA

Tablica 1.: Faze razvoja ekonomske i monetarne unije	3
Tablica 2.: Četiri konvergencijska kriterija.....	7
Tablica 3.: Države članice Eurozone.....	8
Tablica 4.: Ocijenjeni učinak konverzije nacionalnih valuta u euro na stopu inflacije, u postotnim bodovima.....	15

POPIS GRAFIKONA

Grafikon 1.: Kretanje harmoniziranih potrošačkih cijena u Austriji u razdoblju od 1999. do 2023.	17
Grafikon 2.: Kretanje harmoniziranih potrošačkih cijena u Irskoj u razdoblju od 1999. do 2023. godine	18
Grafikon 3.: Kretanje harmoniziranih potrošačkih cijena u Finskoj u razdoblju od 1999. do 2023. godine	19
Grafikon 4.: Kretanje harmoniziranih potrošačkih cijena u Francuskoj u razdoblju od 1999. do 2023. godine	20
Grafikon 5.: Kretanje harmoniziranih potrošačkih cijena u Njemačkoj u razdoblju od 1999. do 2023. godine	21
Grafikon 6.: Kretanje harmoniziranih potrošačkih cijena u Grčkoj u razdoblju od 2001. do 2023. godine	22
Grafikon 7.: Kretanje harmoniziranih potrošačkih cijena u Sloveniji u razdoblju od 2007. do 2023. godine	23
Grafikon 8.: Kretanje harmoniziranih potrošačkih cijena u Slovačkoj u razdoblju od 2009. do 2023. godine	24
Grafikon 9.: Kretanje harmoniziranih potrošačkih cijena u Latviji u razdoblju od 2014. do 2023. godine	25
Grafikon 10.: Kretanje harmoniziranih potrošačkih cijena u Litvi u razdoblju od 2015. do 2023. godine	26
Grafikon 11.: Kretanje harmoniziranih potrošačkih cijena u Hrvatskoj u razdoblju od 01.01.2023. do 08.2023. godine	27

Zvonimir Čuljak

Državljanstvo: hrvatsko

KONTAKT

P.Lončara 13
10360 Zagreb, Hrvatska
(Kućna)

lucrum.novus@gmail.com

(+385) 958027501

RADNO ISKUSTVO

20/07/2022 – TRENUTAČNO Hrvatska

Direktor LUCRUM NOVUS d.o.o.

- ugovaranje i vođenje gradilišta
- nabava materijala
- izrada ponuda i računa
- ishođenje dozvola
- komunikacija sa knjigovodstvom
- zapošljavanje radne snage

09/06/2021 – 19/07/2022 Zagreb, Hrvatska

Prokurist LUCRUM NOVUS d.o.o.

- izrada ponuda i računa
- ishođenje dozvola
- komunikacija sa knjigovodstvom

18/03/2018 – 09/2018 Zagreb, Hrvatska

Pomoćni radnik u proizvodnji Ledo

09/2016 – 10/2016 Zagreb, Hrvatska

Studentski posao Kaufland

- punjenje polica
- rad u skladištu

07/2016 – 08/2016 Zagreb, Hrvatska

Studentski posao Ledo d.d.

- pakiranje sladoleda
- rad na proizvodnoj traci

09/2014 – 12/2014 Zagreb, Hrvatska

Praksa Kraš

- rad na proizvodnoj traci

OBRAZOVANJE I OSPOSOBLJAVANJE

2012 – 2016 Zagreb, Hrvatska

Tehničar nutricionist Prehrambeno - tehnološka škola

JEZIČNE VJEŠTINE

MATERINSKI JEZIK/JEZICI: hrvatski

Drugi jezici:

engleski

Slušanje B2

Govorna produkcija B2

Čitanje B2

Govorna interakcija B2

Pisanje B2

